

УДК 351.779

В. Довгань

ІНСПЕКЦІЙНИЙ ВЕТЕРИНАРНИЙ КОНТРОЛЬ – ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Досліджено особливості організації інспекційного ветеринарного контролю у світі. Розглянуто сучасний стан роботи інспекцій щодо здійснення контролю в галузі ветеринарної медицини в Україні на сучасному етапі.

Ключові слова: контроль, ветеринарна інспекція, ветеринарно-санітарний контроль, епізоотичне благополуччя.

Процес інтеграції України у світове співтовариство як демократичної, соціальної, правової держави потребує адекватного розуміння сутності, місця й ролі, тенденції розвитку контролю в системі державного управління, зокрема в галузі ветеринарної медицини.

Контроль – це перевірка виконання законів, рішень, дотримання чітко регламентованих умов тощо. Загалом, контроль у сфері управління відіграє важливу роль, оскільки він є:

- способом забезпечення законності та державної дисципліни;
- одним із основних та важливих методів управління;
- функцією управління;
- певним етапом управлінського процесу.

Контроль надає можливість попереджувати, виявляти відхилення, помилки, шукати нові можливості та резерви. На сьогодні виділяють різні види контролю за певними критеріями. Зокрема, за суб'єктивним складом контроль поділяється на:

- державний;
- громадський (соціальний);
- виробничий.

До державного контролю належать: парламентський; судовий; контроль, який здійснюють органи виконавчої влади та прокурорський нагляд. Державний контроль – це діяльність державних органів влади у межах своєї компетенції та повноважень, зміст якої полягає у:

- забезпеченні дотримання чинного законодавства всіма суб'єктами незалежно від форм власності та підпорядкування;
- підвищенні ефективності роботи державних органів;
- забезпеченні ефективного використання державних коштів.

Дослідженню проблеми роботи державних ветеринарних інспекцій та контролю присвячено, зокрема, низку наукових праць вітчизняних та зарубіжних фахівців, таких як: І. Серьогін [1], А. Пономарьова, А. Герасимова, Н. Баркова [2], Н. Щеглова [3], Н. Мельникова [4], Ю. Федорова [5], А. Пономарева, Г. Погребняк [6], В. Семенова [7]. Водночас необхідно зазначити, що питання, пов'язані з вітчизняним і зарубіжним досвідом щодо інспекційного ветеринарного контролю в галузі ветеринарної медицини, залишаються малодослідженими.

Враховуючи це, метою статті є аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду інспекцій в галузі ветеринарної медицини, визначення можливостей його використання на сучасному етапі реформування галузі в Україні.

Основним органом ветеринарно-санітарного контролю за кордоном є Державні ветеринарні служби.

У Франції він проводиться ветеринарною інспекцією, яка перебуває у структурі Міністерства сільського господарства. У кожному департаменті є головний ветлікар, якому підпорядковані ветеринарні лікарі м'ясопереробних підприємств. У США діє спеціальний закон про інспекцію м'яса. Існує спеціальна федеральна інспекція з функціями контролю за якістю м'яса й м'ясопродуктів. У Канаді контроль якості худоби, м'яса й м'ясних продуктів здійснюється головною державною ветеринарною федеральною інспекцією, на яку покладений також контроль за дотриманням технології виробництва м'ясних продуктів. У Великобританії ветсанекспертизу на м'ясопереробних підприємствах здійснюють постійні інспектори-ветеринари Міністерства сільського господарства, незалежні від адміністрації підприємств. У Японії на м'ясопереробних підприємствах ветсанекспертизу й перевірку якості м'яса здійснюють держветінспектори, які перебувають у підпорядкуванні Бюро сільського та рибного господарства країни.

У ФРН, Бельгії, Норвегії, Швейцарії, Італії контроль за якістю м'яса й ветеринарно-санітарна експертиза м'яса й м'ясопродуктів здійснюється Державними ветеринарними службами, які є у складі міністерств охорони здоров'я.

У всіх країнах Східної Європи ветеринарна служба м'ясопереробних підприємств є державною.

Поряд із добре продуманою структурою й організацією ветеринарно-санітарного контролю більшість м'ясокомбінатів за кордоном відрізняються високою санітарно-гігієнічною культурою [8].

Питання контролю якості продукції й організації державного ветеринарного нагляду на м'ясопереробних підприємствах за кордоном викладені в роботах: F. Pezza [9], J. Rutter [10], M. Szulc, D. Crosshlauz [11], G. Koritz [12], A. Donalson [13], G. Biancotto, R. Angelitti, R. Piro [14], E. Maggi [15], R. Benneee [16].

Державний ветеринарний контроль в Україні здійснюється органами виконавчої влади в межах повноважень, визначених законодавством України та регламентується Законом України "Про ветеринарну медицину" №361-V від 16.02.2006 р. Незалежність державних інспекцій від відомчого впливу гарантується організаційною їх самостійністю, призначенням керівника та затвердженням положення Кабінетом Міністрів України. Так, наприклад, головний державний інспектор ветеринарної медицини України призначається на посаду Кабінетом Міністрів України. Положення про Державний комітет ветеринарної медицини з державною ветеринарною інспекцією затверджується Урядом України, а головний державний інспектор ветеринарної медицини з питань державного ветеринарного контролю підпорядковується безпосередньо Кабінету Міністрів України [17].

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про ветеринарну медицину", державний ветеринарно-санітарний контроль – функції, що виконуються державними інспекторами ветеринарної медицини та/або уповноваженими лікарями ветеринарної медицини і полягають у постійному забезпеченні виконання встановлених чинним законодавством ветеринарно-санітарних заходів та технічних регламентів.

Система органів державного контролю складається з підсистем, що діють у певних сферах і галузях суспільного життя та дозволяють забезпечити необхідною

інформацією всі рівні управління. З огляду на це, виділяють державний контроль, який здійснюють органи виконавчої влади: фінансовий, банківський, митний, податковий, гірничий, за станом охорони праці, санітарно-епідеміологічний, за дотриманням антимонопольного законодавства, метрологічний, статистичний, кадровий, технологічний тощо. До цього типу контролю належить і державний ветеринарний контроль.

Завданням ветеринарного контролю у цій галузі, відповідно до ст. 3. Закону України “Про ветеринарну медицину” [18], є зменшення або усунення ризиків виникнення зоонозів та захворювання населення; охорона території України від проникнення хвороб тварин із території інших держав або карантинних зон; здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду в процесі виробництва і обігу продуктів тваринного, а на агропродовольчих ринках – і рослинного походження, ветеринарних препаратів, субстанцій, кормових добавок, преміксів, кормів, штамів мікроорганізмів, репродуктивного і патологічного матеріалу та здійснення державного ветеринарно-санітарного нагляду під час обігу засобів ветеринарної медицини та засобів догляду за тваринами тощо.

Метою ветеринарного контролю є забезпечення сталого епізоотичного благополуччя в країні.

Методи ветеринарного контролю – це способи здійснення контрольної діяльності для забезпечення дотримання вимог ветеринарної діяльності, до яких, зокрема, належать:

- перевірка – з’ясування правильності, точності дотримання ветеринарного законодавства з метою виправлення помилок, усунення недоліків;

- обстеження – ретельний огляд об’єктів, дослідження причин та чинників виникнення екологічних проблем, ситуацій тощо;

- нагляд – слідкування за дотриманням ветеринарного законодавства з метою контролю, забезпечення порядку;

- моніторинг – система та процедура спостережень за ветеринарно-санітарним станом об’єктів ветеринарно-санітарного контролю та нагляду;

- інспектування – періодичне проведення перевірок зі сторони уповноважених на такий вид діяльності суб’єктів;

- аудит, за визначенням Міжнародної організації із стандартизації, – це процес ветеринарної перевірки, зміст якої полягає в отриманні й оцінці об’єктивної інформації з метою визначення відповідності критеріям аудиту конкретних ветеринарних заходів, умов, систем управління чи інформації з передачею надалі результатів цього процесу замовникові;

- звітність – система взаємопов’язаних, узагальнених підсумкових результатів, отриманих за певний період часу, що характеризують діяльність відповідних об’єктів.

Якщо розглядати ветеринарний контроль як певний етап у процесі управління, то це – визначений чинним законодавством порядок дій уповноваженого контролюючого органу з метою забезпечення реалізації визначених у ньому вимог. Контроль має не тільки відображати стан справ, але й регулювати певну ситуацію, сприяти вирішенню поставлених завдань. Зрозуміло, що найпростіші форми та методи контролю є ефективнішими та результативнішими. Забезпечення епізоотичного благополуччя та високої санітарної якості неможливе без гарантованого ветеринарного контролю. Об’єктами, підконтрольними ветеринарній медицині, є:

- готові харчові продукти тваринного походження;
- засоби захисту тварин;
- корми рослинного походження;
- корми тваринного походження;
- кормові добавки;
- продукти тваринного походження;
- сировина тваринного походження.

Вантажі, підконтрольні ветеринарній медицині, супроводжуються ветеринарними документами встановленого зразка (при експорті – ветеринарними посвідченнями, що видаються установами державної медицини з місця виходу вантажу, а при імпорті – ветеринарними сертифікатами, що видані ветеринарними органами країн-експортерів).

Ветеринарний сертифікат – це документ, що є однією з підстав для ввезення товарів, які підлягають ветеринарному контролю. Ветеринарний сертифікат завіряється номерною печаткою, особистим підписом фахівця пункту держветконтролю та відбитком штампу “Вивантаження та митне оформлення під прикордонним держветконтролем”.

Ветеринарне свідоцтво за формою Ф 2 – документ, що видається фахівцями структурних підрозділів регіональних служб держветконтролю за місцем оформлення вантажу після проведення ветеринарно-санітарної експертизи. При ввезенні тварин органами держветмедицини за місцем акредитації отримувача видається ветеринарне свідоцтво за формою Ф 1. Ветеринарне свідоцтво форми Ф 2 (Ф 1) є однією з підстав для митного оформлення підконтрольних товарів. При імпортно-експортних перевезеннях власники вантажів, підконтрольних службі ветеринарної медицини, повинні з’ясувати і враховувати епізодичну ситуацію країн імпортерів і експортерів.

Зменшення, починаючи з 2008 р., майже на 30% ризику надходження небезпечних харчових тваринницьких продуктів на споживчий ринок України передбачає Концепція Загальнодержавної цільової економічної програми проведення моніторингу залишкових кількостей ветеринарних препаратів та забруднюючих речовин у живих тваринах, продуктах тваринного походження і кормах, а також харчових продуктах, підконтрольних ветеринарній службі на 2008 – 2013 рр., затверджена розпорядженням Уряду №1033-р від 21.11.2007 р.

На сьогодні держава в повному обсязі не гарантує безпеку продуктів тваринного походження, харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі, а також кормів для годівлі тварин, що є основною причиною виникнення проблеми. Метою цієї програми є здійснення заходів, спрямованих на підвищення якості і безпечності продуктів тваринного походження, харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі, та кормів, всебічне інформування споживачів про ризики, пов’язані з вживанням низькоякісних харчових продуктів і використанням кормів, що містять залишкові кількості ветеринарних препаратів та забруднюючих речовин.

Аналіз інформації, наведеної в опрацьованих виданнях, дає змогу зробити висновки, що дослідження проблем контрольної діяльності в галузі ветеринарної медицини проводилось або дуже узагальнено на теоретичному рівні, або в якомусь “вузькому” напрямку, але тема контролю саме у галузі ветеринарної медицини залишається мало дослідженою. Ця тема порушується або в контексті інших питань, або згадується мимохідь. Тому дослідження у галузі проведення інспекційного державного ветеринарного контролю на сучасному етапі дуже актуальне.

Література

1. Серегин И. Г. Приоритетность инспекторской работы в ветеринарной деятельности / И. Г. Серегин // Ветеринария [Текст]. — 1998. — № 6. — С. 6—11.
2. Пономарева А. Б. Государственный ветеринарный надзор за безопасностью продуктов животного происхождения / А. Б. Пономарева, А. С. Герасимов, Н. В. Баркова // Ветеринария [Текст]. — 1998. — № 7. — С. 3—8.
3. Щеглов Н. А. Ветеринарное обеспечение Северного Административного округа г. Москва / Н. А. Щеглов // Ветеринария [Текст]. — 1990. — № 2. — С. 18—20.
4. Мельников Н. И. Обеспечить действенный контроль за ввозом и вывозом животноводческой продукции / Н. И. Мельников // Ветеринария Сибири [Текст]. — 1999. — № 2. — С. 10, 11.
5. Федоров Ю. В. Организация государственного надзора / Ю. В. Федоров // Ветеринария [Текст]. — 1999. — № 10. — С. 6—8.
6. Пономарева А. Б. Организация ветеринарной службы / А. Б. Пономарева, Г. А. Погребняк // Ветеринария [Текст]. — 1995. — № 7. — С. 3—8.
7. Семенов В. А. Ветеринарная служба Чувашской Республики в условиях рыночной экономики / В. А. Семенов // Ветеринарный врач [Текст]. — 2000. — № 1. — С. 25, 26.
8. Юшкова Л. Я. Совершенствование ветеринарного обслуживания торгующих и мясоперерабатывающих предприятий / Л. Я. Юшкова, В. М. Авилов, В. В. Сочнев // Ветеринария [Текст]. — 1996. — № 6. — С. 10—13.
9. Pezza F. Presenza di residui di antibiotici negli alimenti. Controllo sull'impiego e linee di cfrantere ispettivo / F. Pezza // Selezione Veterinaria [Text]. — 1992. — Vol. 33. — № 8. — P. 763—772.
10. Rutter J. M. The licensing of veterinary medicines in the UK. Role of the Veterinary Medicines Directorate / J. M. Rutter // Big Veterinary J [Text]. — 1993. — Vol. 31. — P. 65—71.
11. Schulze D. Zum ökonomischen Wesen der Veterinär medizinischen Leistunguntersozialistischen Produktion Verhältnissen / D. Schulze // Monatshefte für Veterinärmedizin [Text]. — 1970. — № 12. — S. 461—465.
12. Koritz G. D. Human food safety considerations / G. D. Koritz // J. of Veterinary Pharmacology and Therapeutics [Text]. — 1994. — Vol. 117. — № 2. — P. 113—116.
13. Donaldson A. I. Strategie di controllo del afta epizootica in Europa / A. I. Donaldson // Selezione Veterinaria [Text]. — 1995. — Vol. 36. — № 11/12. — P. 975—977.
14. Biancotto G. Detection of veterinary drugs in food-stuffs using gel permeation / G. Biancotto, R. Angelitti, R. Piro // Analyst [Text]. — 1996. — Vol. 121. — № 2. — P. 229—232.
15. Maggi E. Consumer defense and control of foods of animal origin / E. Maggi // Industry-Alimentary [Text]. — 1997. — Vol. 36. — № 363. — P. 1154—1161.
16. Bennet B. M. Implications of BSE policy for livestock production and veterinary services in the United Kingdom / B. M. Bennet, P. Hallam // The Veterinary Record [Text]. — 1998. — February 14. — P. 155—158.
17. Режим доступу : <http://www.vuzlib.net/beta3/html/1/15754/15793>.
18. Про ветеринарну медицину: Закон України № 361-V від 16.11.2006 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 2007. — № 5/6. — Ст. 53.

V. Dovhan'

**THE INSPECTIONAL VETERINARY CONTROL
AS A PUBLIC ADMINISTRATION METHOD
IN THE FIELD OF VETERINARY MEDICINE**

Peculiarities of organization of the inspectional veterinary control in the world are researched. Modern state of inspections' work concerning control realization in the field of veterinary medicine in Ukraine nowadays is considered.

Key words: control, veterinary inspection, veterinary and sanitary control, epizootic well-being.